

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی ، گروه جامعه شناسی
پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش : جامعه شناسی

موضوع:
بررسی زمینه ها و موانع اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی مقطع
کارشناسی رشته علوم انسانی و اجتماعی شهرستان بیجار

استاد راهنما:
دکتر علی ملک پور
استاد مشاور:
دکتر یوسف فرامرزی

پژوهشگر:
فواد محمدی

تابستان ۹۰

تقدیم به

تمام کسانی که در زندگی من کلمه ای آموخته اند و کلمات زندگی ام را
کامل نموده اند و الهام بخش راه و زندگانی بوده اند.

تشکر و قدر دانی :

سپاس آن خدایی را که بی فرمان او قلم را یارای حرکت نیست، و اندیشه بدون اراده ی او در حصار جمود و خاموشی است. سپاس او را که در آغاز و انجام راه یارای ام کرد و طی طریق، بی همراهی او ممکن نبود. و اما بعد :

((من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق))

سپاسگزار راهنمایی ها و ارشادات صمیمانه استاد راهنما، جناب آقای دکتر ملک پور هستم که مرا در این راه یاری نمودند.

از استاد مشاور عزیزم جناب دکتر یوسف فرامرزی که در تمام مراحل انجام تحقیق، استادانه و به هر طریق ممکن بنده را یاری نمودند سپاسگزارم.

از جناب آقای دکتر ساسان ودیعه تشکر و قدردانی می نمایم که ضمن قبول این داوری این پایان نامه مرا از راهنمایی های خود بی بهره نمودند.

و در پایان از تمام کسانی که به انحاء مختلف در به انجام رسیدن این تحقیق نقش داشتند، علی الخصوص همسر عزیزم

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **فواد محمدی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۹۲۶۹۰۰ در رشته جامعه‌شناسی در تاریخ ۹۰/۶/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی زمینه‌ها و موانع توسعه اشتغال فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی شهرستان بیجار " با کسب نمره و **درجه** دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام ، مطابق رویه‌های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی: **فواد محمدی**
تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۰/۶/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای فواد محمدی از پایان نامه خود دفاع نموده و
با نمره به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی
(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه: بررسی زمینه ها و موانع توسعه اشتغال فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی رشته های علوم انسانی و اجتماعی شهرستان بیجار	
نام و نام خانوادگی دانشجو: فواد محمدی شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۴۹۲۶۹۰۰ رشته تحصیلی: جامعه شناسی	تاریخ شروع پایان نامه: ۸۸/۱۲/۲۸ تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۰/۶/۲۹
استاد / استادان راهنما: دکتر علی ملک پور استاد / استادان مشاور: دکتر یوسف فرامرزی	
ادرس: دیواندره - خیابان شهید رجایی کوچه وحدت پلاک ۱۰ تلفن: ۰۸۷۲۳۷۲۲۷۱۹	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>پایان نامه حاضر در خصوص بررسی زمینه ها و موانع توسعه اشتغال فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی رشته های علوم انسانی و اجتماعی شهرستان بیجار می باشد و جامعه آماری تحقیق مورد نظر ۱۹۰۷ نفر می باشد که بر اساس فرمول کوکران پرسشنامه تهیه شده که توسط محقق و با توجه به نظر خواهی از کارشناسان ذیربط تدوین شده در اختیار حدود ۳۴۰ نفر فارغ التحصیل قرار گرفته و نتایج بدست آمده به شرح ذیل می باشد:</p> <p>روش تحقیق مورد نظر پیمایشی بوده و از نظر زمان از نوع تفکیکات مقطعی و از نظر معیار ژرفایی مطالعات پهنا نگر می باشد از نظر گردآوری اطلاعات به شکل اسنادی و میدانی بوده و پژوهش حاضر از نظر معیار اجرایی از نوع تحقیقات کاربردی است. تحقیق حاضر به دنبال عوامل اصلی توسعه اشتغال و موانع توسعه اشتغال در شهرستان بیجار و علل اصلی بیکاری فارغ التحصیلان با توجه به محرومیت شهرستان در رشته های علوم انسانی که بیشترین آمار بیکاران را در سطح شهرستان شامل می شود. اهداف تحقیق مورد نظر:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان . ۲- بررسی رابطه بین سن پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان. ۳- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال آنان. ۴- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال . ۵- بررسی رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال . ۶- بررسی رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال . <p>نتایج بدست آمده از فرضیات تحقیق مورد نظر به شرح ذیل می باشد.</p> <p>مهمترین مانع توسعه اشتغال از نظر پاسخگویان ۱- عدم سرمایه گذاری دولت در امور زیربنایی ۲- عدم اجرای کامل اصل ۴۴ قانون اساسی ۳- عدم تناسب رشته های تحصیلی دانشگاه و بازار</p>	

تاریخ و امضا:

مناسب است

مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست

۱۱	فصل اول کلیات تحقیق
۱۲	۱-۱ مقدمه
۱۲	۲-۱ بیان مسئله
۱۴	۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۵	۴-۱ اهداف تحقیق
۱۵	۵-۱ قلمرو تحقیق
۱۶	۶-۱ فرضیه های تحقیق :
۱۶	۷-۱ محدودیت های قابل پیش بینی :
۱۶	۸-۱ تعریف واژه ها و اصطلاحات خاص :
۱۸	فصل دوم مبانی نظری و پیشینه تحقیقاتی
۱۹	۱-۲ مقدمه
۲۰	۲-۲ نظریه اشتغال
۲۰	۱-۲-۲ نظریه اشتغال کلاسیک
۲۱	۲-۲-۲ نظریه اشتغال کینز
۲۲	۳-۲-۲ نظریه اشتغال نئوکلاسیک
۲۴	۴-۲-۲ نظریه اشتغال نئوکلاسیک
۲۵	۵-۲-۲ نظریه اشتغال کینزین های جدید
۲۹	۳-۲ چهارچوب نظری
۳۱	۱-۴-۲ فعالیت و اشتغال در ایران
۳۱	۲-۴-۲ تحول فعالیت و اشتغال در سرشماریهای مختلف
۳۲	۳-۴-۲ ساخت جمعیت و جمعیت فعال
۳۳	۴-۴-۲ رشد جمعیت و تاثیر آن بر اشتغال
۳۵	۵-۴-۲ ساخت سنی اشتغال
۳۶	۶-۴-۲ ساخت جنسی و اشتغال
۳۷	۵-۲ جمعیت فعال و نظریه اشتغال
۳۷	۱-۵-۲ شکل اقتصاد و صور طبقه بندی آن
۳۷	۲-۵-۲ عوامل موثر بر اشتغال
۳۸	۶-۲ ارتباط بازار کار و آموزش عالی
۴۱	۷-۲ بررسی چالشها و نارسایی های تحصیلات دانشگاهی در حوزه علوم انسانی
۴۶	۱-۷-۲ الف) میزان رضامندی دانشجویان از رشته های خود
۴۸	۲-۵-۲ ب) مسائل، مشکلات و نارسایی های موجود در علوم انسانی
۴۹	۳-۵-۲ عوامل آموزشی
۵۷	۸-۲ پیشینه موضوع
۵۷	۱-۸-۲ الف) پیشینه موضوع در جهان
۵۸	۲-۸-۲ رابطه بین آموزش عالی و اشتغال : نظریات و مطالعات تجربی
۶۰	۴-۸-۲ مدل عدم تعادل بازار کار کینز
۶۱	۵-۸-۲ بیکاری غیر داوطلبانه
۶۱	۹-۲ ب) پیشینه موضوع در ایران:
۶۹	فصل سوم روش شناسی
۷۰	۱-۳ روش تحقیق
۷۱	۲-۳ ابزار گردآوری اطلاعات
۷۱	۳-۳ شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات
۷۲	۴-۳ تعریف جامعه آماری و روش نمونه گیری
۷۴	۱-۴-۳ فرضیه های تحقیق
۷۵	۵-۳ جدول متغیرها و شاخص های اصلی
۷۷	فصل چهارم تجزیه و تحلیل یافته ها
۷۸	۱-۴ اطلاعات زمینه ای پژوهش

۸۰	۴-۱-۲ رشته تحصیلی پاسخگویان
۸۰	۴-۲-۱ وضعیت شغلی
۸۳	۴-۳ مهمترین مانع توسعه اشتغال از نظر پاسخگویان
۸۴	۴-۴ نگرش پاسخگویان به موانع توسعه اشتغال (سطح کلان)
۸۴	۴-۵ نگرش پاسخگویان به موانع توسعه اشتغال (سطح میانی)
۸۵	۴-۶ نگرش پاسخگویان به موانع توسعه اشتغال (سطح خرد)
۸۶	۴-۷ نگرش پاسخگویان به موانع توسعه اشتغال
۸۸	۴-۸ نگرش پاسخگویان به عوامل توسعه اشتغال (سطح کلان)
۸۹	۴-۹ نگرش پاسخگویان به عوامل توسعه اشتغال (سطح میانی)
۹۱	۴-۱۰ نگرش پاسخگویان به عوامل توسعه اشتغال
۹۲	۴-۱۱ یافته های استنباطی پژوهش
۹۹	۵-۱ مقدمه:
۹۹	۵-۲ نتایج نظری
۹۸	فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۰۱	۵-۳ نتایج تجربی:
۱۰۱	۵-۳-۱ مهمترین مانع توسعه اشتغال از نظر پاسخگویان
۱۰۳	۵-۴ محدودیتهای تحقیق:
۱۰۴	۵-۵ نتیجه گیری:
۱۰۴	۵-۶ راهبردها:
۱۰۵	۵-۷ پیشنهادات و راهکارها:
۱۰۶	منابع:

صفحه	فهرست جداول و نمودارها
۶۷	۳-۵ جدول متغیرها
۶۸	۳-۶ سطح میانی
۶۹	۳-۷ عوامل توسعه اشتغال کلان
۶۹	۳-۸ عوامل توسعه اشتغال خرد
۷۱	۴-۱ توزیع فراوانی جنسی
۷۲	۴-۱-۱ توزیع فراوانی برحسب سن
۷۳	۴-۱-۲ رشته تحصیلی پاسخگویان
۷۴	۴-۴ توزیع فراوانی درصدی
۷۵	۴-۵ اقدام جهت یافتن شغل
۷۶	۴-۶ مهمترین مانع اشتغال
۷۷	۴-۷ موانع توسعه اشتغال کلان
۷۸	۴-۸ موانع توسعه اشتغال میانی
۷۹	۴-۹ موانع توسعه اشتغال خرد
۸۰	۴-۱۰ نگرش به موانع توسعه اشتغال
۸۱	۴-۱۱ عوامل توسعه اشتغال کلان
۸۲	۴-۱۲ عوامل توسعه اشتغال میانی
۸۳	۴-۱۳ عوامل توسعه اشتغال خرد
۸۴	۴-۱۴ نگرش به عوامل توسعه اشتغال
۸۵	۴-۱۵ رابطه بین جنس پاسخگویان و وضعیت اشتغال
۸۶	۴-۱۶ رابطه بین سن پاسخگویان و وضعیت اشتغال
۸۷	۴-۱۷ رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال
۸۸	۴-۱۸ رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال
۸۹	۴-۱۹ رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال
۹۰	۴-۲۰ رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال

فصل اول

مبانی تحقیق

۱-۱ مقدمه

بحث اشتغال و بیکاری امروزه به یکی از اساسی ترین مسائل جوامع تبدیل شده است. مسئله بیکاری در دو قرن اخیر با تأثیر پذیری فعالیت های اقتصادی از سیستم اقتصاد سرمایه داری و جایگزینی پارادایم سودگرایی به جای رفع نیاز در اکثر کشورها به یک مشکل اقتصادی - اجتماعی تبدیل گردیده است. بیکاری به صورت حاد از قرن هجدهم در جوامع صنعتی به عنوان یک مسئله و مشکل اجتماعی مطرح گردید که ناشی از انقلاب صنعتی و تغییر الگوهای تولید، مهاجرت گسترده روستائیان به شهرها و توجه سرمایه داران به کسب سود و ایجاد نیاز جدید به منظور کسب سود بیشتر به جای توجه به رفع نیازهای واقعی جوامع بود، امروزه جوامع در حال توسعه بیشتر از جوامع صنعتی در معرض آسیب ها و چالشهای ناشی از بیکاری نیروی کار قرار دارند.

امروزه نقش و اهمیت نیروی انسانی در فرایند تولید جوامع بشری به عنوان مهمترین عامل تولید جلوه گر و مشخص شده که در نیم قرن گذشته بخش قابل توجه ای از پیشرفت کشورهای توسعه یافته مرهون تحول در نیروی انسانی کارآزموده و متخصص آنها بوده است برای تربیت و رشد انسان های با کفایت و توانا به تبع آن سرعت بخشیدن به فرایند تبدیل عامل کار به سرمایه های انسانی در جوامع بشری لازم است مسائل نیروی انسانی به خوبی شناسایی شود، اما شناسایی مسائل به تنهایی کافی نیست، تربیت و پرورش منابع انسانی نیز لازم است و از آن گذشته استفاده بهینه از منابع مذکور به برنامه دقیق و منسجم نیازمند است. بیکاری اقشار مختلف به طور عام و بیکاری اقشار تحصیل کرده دانشگاهی به طور خاص شوم ترین و خطرناک ترین پدیده های عصر کنونی و زاینده ماشینیسم دنیای مدرن است. بیکار مظلوم ترین انسان عصر کنونی است. زیرا جامعه بر اثر خودپسندی، زیاده طلبی و بی عدالتی، طبیعی ترین حقوق خدادادی او، یعنی فرصت بروز استعداد و خلاقیت های کاری و ادامه حیات ارزشمندانه و در یک کلام « فرصت اشتغال» را از او ربوده است. (هفده تن حسن، ۱۳۷۷: ص ۵۴)

فقرزدایی جز با محوری کردن اشتغال امکان پذیر نخواهد بود. محوری نمودن اشتغال نیز در گرو برنامه ریزی کلان دستگاه های مختلف و به صورت مشارکتی عملی خواهد بود. شایسته است که شعار تولید با هدف توسعه جای خود را به شعار تولید با هدف « اشتغال» بدهد. بدون تردید جامعه ای به عدالت اجتماعی، رفاه نسبی و امنیت اقتصادی نزدیکتر خواهد بود که از نرخ بیکاری پایین تری برخوردار باشد. جهانگیر پیش بین استاد دانشگاه با اشاره به اینکه بزرگترین بحران اقتصادی کشور با توجه به جوان بودن جمعیت بیکاری است و نیز مشکل اشتغال ناشی از عدم امنیت حقوقی و رقابت در بین تولید کنندگان در کشور است. تصریح کرد: وجود قوانین نامناسب کار، مالیاتها عدم احساس امنیت حقوقی در کار سرمایه گذاری خارجی و داخلی در کشور موجبات تشدید بحران بیکاری را به وجود آورده است. (آذرپناه، ۱۳۹۰: ص ۵)

۲-۱ بیان مسئله

امروزه پدیده بیکاری تحصیل کردگان در همه جا به چشم می خورد و برحسب شرایط اقتصادی خاص هر یک، میزان آن در هر کشور فرق می کند. با توجه به امر بازسازی و همچنین برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی کشور به تبع آن نیاز روز افزون

به نیروی کار متخصص و از طرفی افزایش چشمگیر ظرفیت پذیرش مراکز آموزش عالی، مرتباً جملات ضد نقیضی از طرف مسئولین به گوش می رسد که گاهی از کمبود نیروهای متخصص به عنوان یک مانع مهم در راه افزایش ظرفیت های تولیدی کشور صحبت می شود. از طرفی بیکاری نیروی کار متخصص مورد توجه قرار می گیرد؟ آیا در جامعه این مسأله مشاهده می شود؟ آیا این دوگانگی واقعاً وجود دارد؟ آیا نیروی کار متخصص در جامعه فراوان است؟ آیا ناتوانی در بکارگیری موثر این نیروها وجود دارد؟ حل مشکل اشتغال در ایران کمی دیر شده است و همین تاخیر دولت را به اتخاذ اقدامات کمتر اندیشیده شده سوق داده و به این باور کشانده است که با اختصاص اعتبار کافی می توان قدم های موثری را در رفع این معضل بزرگ اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی برداشت.

واقعیت این است که تامین اعتبار لازم یکی از عوامل موثر و در مواردی مهم و اثرگذار است، لیکن این عامل وقتی به ثمر می نشیند که موجبات اثرگذاری آن به خوبی فراهم شده باشد.

سئوالاتی که در ذهن پژوهشگر راه را برای تحقیق در این زمینه باز نمود به شرح زیر می باشد:

(۱) چه عواملی باعث توسعه اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی رشته های علوم انسانی می شود؟

(۲) موانع اصلی توسعه اشتغال فارغ التحصیلان چه چیز های می باشد؟
برای پاسخگویی به سئوالات گذشته سعی شد از طریق پرسشنامه (بررسی تجربی) و مصاحبه با تتی چند از صاحبانظران و کارفرمایان موسسات و شرکت ها جوابی برای پرسش های ذهنی خود بیابم که در متن به آن اشاره شده است، امید است راه برای مطالعات در این راستا فراهم گردد.

بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی در جامعه یکی از مسائل مهم اقتصادی و اجتماعی کشور است که در طی کمتر از یکی دو دهه اخیر با افزایش ظرفیت دانشگاه های دولتی و غیردولتی کشور و با پدیدار شدن وضعیت رکود تورمی در اقتصاد ایران، هر روز حضوری پر رنگ تر و با اهمیت تر می شود.

اشتغال یا بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی به اشتغال یا بیکاری تعداد قابل توجهی نیروی کار عادی جامعه منجر می شود. به علاوه بیکاری یا اشتغال دانش آموخته عالی، از حیث اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی آثار و نتایج بیشتر و موثرتری از اشتغال یا بیکاری نیروی عادی، بر جوامع انسانی بر جا می گذارد. از این روست که این مسأله، به توجه و عنایت به موقع و جدی برنامه ریزان و سیاستگذاران اقتصادی و اجتماعی کشور نیازمند است. در تحقیق حاضر هدف اصلی بررسی بیکاری دانش آموختگان مقطع کارشناسی رشته های علوم انسانی فارغ التحصیل شده شهرستان بیجار می باشد که با شناسایی کردن و اتخاذ سیاست های مناسب بتوان راهکارهایی جهت رفع مشکل فوق ارائه نمود.

طبق آمارهای موجود در کشور دانش آموختگانی که طی سال های ۷۵ - ۶۵ شمسی در نظام آموزش عالی کشور تربیت شده اند، دو برابر تعداد آنها در همین دهه، تعداد دانشجویان بخش دولتی کشور ۴۵٪ و دانشجویان آزاد اسلامی ۴۳٪ رشد داشته است.

تعداد سهم شاغلین و بیکاران دانشگاهی به ویژه افزایش سهم آنان که از حدود ۴/۲ درصد کل بیکاران کل کشور در سال ۱۳۷۵ به سطح ۱۱/۲ درصد در سال ۱۳۸۰ رسید

۱- ۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

مسئله بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی در سالهای اخیر از حساسیت و اهمیت بیشتری برخوردار است. به خصوص امسال که سال جهاد اقتصادی می باشد و در برنامه های سوم و چهارم و پنجم توسعه نیز بدان توجه شده است چرا که از سویی هر مساله بخش قابل توجهی از منابع انسانی و مادی محدود کشور صرف تربیت این گروه می شود و از سویی دیگر طی دهه های اخیر به نحو فزاینده ای میزان پیشرفت و توسعه کشورها تحت تاثیر نحوه استفاده آنان از سرمایه های انسانی قرار گرفته است.

اگر در نظر آوریم که نیروی کار متخصص، مهمترین قوه که نظام های اجرایی و تولیدی بمثابه مغز متفکر، فرمانده، هادی و گرداننده کلیه حرکت های توسعه ای جامعه است و علاوه بر این معمولاً در یک جامعه سالم، نیرومند و مترقی، قشرها و طبقات اجتماعی اثرگذار بر جریان توسعه، علی الاصول همین نیروها تشکیل می دهند به همین لحاظ درک و شناخت موقعیت و جایگاه این افراد در فرایند تولید و در حوزه عمل اقتصاد جامعه، اساسی ترین پیش نیاز طراحی استراتژی های توسعه و مهمترین عامل ایجاد همسویی و انطباق بیش بازده کمی و کیفی نهادهای آموزش عالی و نیازها و تقاضای بازار کار است.

کشورهایی هستند که درآمد سرانه آنها بسیار بالا می باشد (کویت و عربستان سعودی) اما به علت نداشتن نیروی انسانی متخصص و ماهر و تحصیلکرده دانشگاهی چندان پیشرفتی در زمینه های مختلف نکرده اند و تنها با اتکا به یک محصول عمده (نفت، مس و ...) از درآمد سرانه بالایی برخوردار گشته اند در حالیکه کشورهای نظیر ژاپن و کشورهای اروپای غربی با استفاده از نیروی انسانی متخصص و ماهر و بکارگیری درست آنها و با حداقل منابع طبیعی و تحت الارضی، توانسته اند به پیشرفت های شگرفی در کلیه زمینه ها دست یابند.

با این جهت می توان گفت، نیروی انسانی کارآمد و متخصص که از دانش و مهارت علمی و فنی لازم برخوردار باشد و علاوه بر آن درست بکار گرفته شود، در تامین نیازهای جامعه و رفاه و نیک بختی آن بسیار موثر است.

چه اگر جامعه ای صاحب درآمد ارزی فراوان باشد ولی نتواند نیروی انسانی لازم و متخصص را در داخل کشور پرورش دهد، یقیناً رشد و توسعه اقتصادی در آن کشور مهیا نمی گردد و به استقلال اقتصادی صنعتی، کشاورزی و حتی سیاسی دست نمی یابد، چرا که در یک جامعه به رهبران تحصیلکرده به عنوان عاملی هدایت کننده رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی نیازمند است.

به قول بنیامین هی کینز، بدبختانه هیچ سازمان و مقرراتی در رشد و توسعه اقتصادی نمی تواند موثر باشد مگر اینکه مردانی که آن را اداره می کنند بدانند چه کاری می خواهند انجام دهند.

بنابراین پرورش، جذب و توزیع سازمانی و جغرافیایی نیروی انسانی متخصص و تحصیلکرده دانشگاهی برای ما از اهمیت ویژه ای برخوردار است که باید درباره آن به

بررسی و مطالعه و تحقیق همه جانبه پرداخت تا با استفاده از نتایج آن به قول (آلفرد سوی) از هدر دادن سرمایه نیروی انسانی پرهیز نماییم. البته مساله بکار گیری درست نیروی انسانی از دو جنبه می تواند مورد توجه قرار گیرد :

اول : جنبه صرفاً اقتصادی که مراد آماده کردن نیروی انسانی متخصص و هم چنین کار و شغل لازم برای تحقیق هدف های اقتصادی است.

دوم : جنبه اجتماعی است که منظور ایجاد و امکان اشتغال برای عده بیشتر و نزدیک شدن به اشتغال کامل و تمام به عنوان هدف ملی و انسانی است که برای بهبود زندگی افراد کشور توزیع متناسب شغلی با نیازهای جامعه و نیز استفاده صحیح از تخصص های افراد لازم است .

به نظر می رسد که نظام آموزشی ایران علاوه بر آنکه دارای هدف مشخص و روشنی نمی باشد با نیازهای اقتصادی و اجتماعی کشور نیز به درستی مطابقت ندارد.

۴-۱ اهداف تحقیق

هدف کلی : بررسی زمینه ها و موانع توسعه اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی رشته های علوم انسانی مقطع کارشناسی شهرستان بیجار

هدف اساسی در این تحقیق بدست آوردن اطلاعات دقیق از روند تحولات جمعیت اشتغال و بیکاری فارغ التحصیلان و پیامدهای آن در ایران می باشد بخصوص در شهرستان بیجار همچنین این بررسی ضمن توجه به روابط مقولات مورد بحث تاثیر عوامل اقتصادی اجتماعی حاکم بر جامعه را بر تحولات اشتغال و بیکاری مورد مطالعه قرار می دهد.

در این صورت ما میتوانیم پاره ای موارد توسعه اقتصادی اجتماعی و سیاسی کشور را بشناسیم و شناخت بیشتر و دقیقتر در این باره برنامه ریزان را کمک خواهد نمود تا در تدوین یک استراتژی کاربردی توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه هوشیارانه تر عمل کنند در ضمن این تحقیق راه را برای بررسیهای دقیق تر در جوانب مختلف مسئله روشن تر میسازد

اهداف جزئی :

- ۱- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان.
- ۲- بررسی رابطه بین سن پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان.
- ۳- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال ..
- ۴- بررسی رابطه بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال .
- ۵- بررسی رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال .
- ۶- بررسی رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال.

۵-۱ قلمرو تحقیق

قلمرو مکانی تحقیق : این تحقیق در میان فارغ التحصیلان رشته های علوم انسانی شهرستان بیجار یکی از شهرهای استان کردستان انجام گرفته است . بنابراین قلمرو مکانی تحقیق شهر مذکور می باشد .

قلمرو زمانی تحقیق : تحقیق حاضر بر روی فارغ التحصیلان رشته های علوم انسانی شهرستان بیجار در سال تحصیلی ۷۸-۸۹ انجام گرفته است. بنابراین قلمرو زمانی تحقیق سال تحصیلی ۷۸-۸۹ می باشد.

۶-۱ فرضیه های تحقیق :

فرضیه اصلی : بین وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی ورشته های آنان رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه های ویژه :

- ۱- چنین به نظر می رسد بین جنس پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۲- چنین به نظر می رسد بین سن پاسخگویان و وضعیت اشتغال آنان رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۳- چنین به نظر می رسد بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال آنان رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۴- چنین به نظر می رسد بین جنس پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال رابطه معنا داری وجود دارد.
- چنین به نظر می رسد بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به موانع توسعه اشتغال رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۵- چنین به نظر می رسد بین وضعیت اشتغال پاسخگویان و نگرش آنان به عوامل توسعه اشتغال رابطه معنا داری وجود دارد.

۷-۱ محدودیت های قابل پیش بینی :

همانطور که گیدنز اشاره می کند مفهوم بیکاری وسعت قابل توجهی دارد (گیدنز، ۱۳۷۳ : ۵۴۵) اما در اینجا برای تحدید موضوع از تحقیقات تجربی انجام شده در سطح ایران و استان کردستان استفاده میشود. مهمترین شکل آمار و اطلاعات مورد نیاز جهت محاسبه شاخص های مورد نظر آموزش عالی و اندازه های درجه مزیت نسبی منطقه در گسترش آموزش عالی با توجه به اشتغال زایی دانش آموختگان می باشد در این زمینه با همکاری سازمان های ذیربط مانند مرکز آمار ایران و سازمان برنامه ریزی و مدیریت سابق کشور می توان اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری نمود.

۸-۱ تعریف واژه ها و اصطلاحات خاص :

کار : هر فعالیت فکری یا بدنی که قانوناً مجاز باشد و به منظور درآمد نقدی و غیرنقدی صورت گیرد. بنابراین خانه داری و تحصیلات و ... کار به حساب نمی آید، زیرا این فعالیت ها به منظور کسب درآمد انجام نمی گیرد.

جمعیت بیکار : آن دسته از جمعیت فعال که آماده به کار هستند یا شغل ندارند و یا شغل خود را از دست داده اند و در جست و جوی کار هستند،

تعاریف عملیاتی:

متخصص: منظور کسی است که در یکی از سطوح کاردانی و کارشناسی و بالاتر از یکی از دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور و یا خارج از کشور دانش آموخته باشد.

جمعیت شاغل: جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر که مشغول کار هستند و دارای درآمد می باشند.

جمعیت بیکار متخصص: به جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر گفته می شود که دارای تحصیلات عالی بوده و آماده برای کار هستند ولی عملاً دارای شغلی نیستند.

جمعیت شاغل متخصص: به جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر گفته می شود که دارای تحصیلات عالی در یکی از مقاطع کاردانی و کارشناسی و بالاتر بوده و مشغول کار هستند.

پذیرفته شده: کسی است که از طریق آزمون ورودی به عنوان دانشجوی سال اول یکی از دوره های تحصیلی در یکی از مراکز آموزش عالی پذیرفته شده و در آن مرکز ثبت نام و تحصیل خود را شروع کرده باشد.

دانش آموخته: کسی است که واحدهای درسی نظری و عملی لازم برای اتمام یک دوره تحصیلی آموزش عالی را به پایان رسانیده و با دریافت یکی از مدارک تحصیلی مرسوم نایل آمده است.

مزیت نسبی یا RCA: معیار مزیت نسبی عمدتاً جهت شناخت تمرکز نسبی صنعت خاص در یک منطقه در مقایسه با کل کشور و کمی برای ارزیابی ساختار پایه ای و فعالیت های پایه ای صنعت در منطقه مورد نظر استفاده می گردد.

فصل دوم

۱-۲ مقدمه

با نگاهی به سیر جوامع بشری در می یابیم که کار کردن به اندازه عمر انسان قدمت دارد. در همه جوامع فعالیت تولیدی یا کار بیش از انواع دیگر فعالیت، بخش عمده، زندگی اکثر مردم را اشغال می کند. در جوامع امروزی برای ما عادی است که افراد در عنوان مشاغل گوناگون و فراوانی کار کنند اما این امر فقط با توسعه صنعتی پدید آمده است. در فرهنگ های سنتی اکثریت مردم به یک فعالیت اصلی اشتغال داشتند. گردآوری خوراک یا تولید خوراک، پیشه های گوناگونی مانند تجاری، سنگ تراشی یا کشتی سازی، در جوامع بزرگتر معمول گردید (گیدنز، ۱۳۷۳، ص ۵۲۷).

بر اساس آمار موجود کل پذیرفته شدگان دانشگاه ها و موسسات وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی در سالهای اخیر روند افزایش داشته است (توکل، ۱۳۷۸، ص ۶۷). جدول ذیل تعداد پذیرفته شدگان دانشگاه ها و موسسات آموزشی عالی طی سالهای مختلف ۱۳۶۵ به بعد را نشان میدهد.

تعداد	۱۳۶۵	۱۳۷۰	۱۳۷۵	۱۳۸۰
کل	۴۳۴۷۸	۷۱۴۳۳	۱۵۸۰۵۶	۲۰۵۰۲۶
دختر	۱۲۴۹۸	۲۰۶۶۸	۶۷۴۵۶	۱۰۶۴۳۷
پسر	۳۰۹۸۰	۵۰۷۶۰	۹۰۶۰۰	۹۸۵۸۹

کار نه تنها منابع مالی و سطح زندگی افراد را بهبود می بخشد، بلکه بر سلامت جسمی و روانی آنها نیز تاثیر می گذارد. اکثر زنان و مردان می خواهند که زندگی خود را تامین نمایند. لیکن دوست دارند به کاری بپردازند که به زندگی شان معنی و مفهوم نیز بدهد. آنها می خواهند از کارشان نه فقط نیاز های مادی زندگی، بلکه این احساس ارزشمندراکه، می توانند خودشان باشند و به شیوه ای منحصر به فرد زنده هستند نیز حاصل نمایند (شرترز، ۱۳۷۱: ۵۵).

به طور کلی شغل در لغت به معنای به کار گماردن در جایی است که باعث مسئولیت فرد می شود.

شغل عبارت است از مجموعه ای از وظایف مرتبط که انجام آن مستلزم است تمام یا قسمتی از اوقات یک فرد می باشد (امیری، ۱۳۷۶: ۲۳).

همچنین از دید رئوفی و ثنایی شغل: مجموعه ای از وظایف یا مسئولیت ها است که انجام آن از طرف مقام صلاحیت داری به مشاغل ارجاع داده می شود و مستلزم صرف تمام یا قسمتی از اوقات کاری فرد است. (رئوفی و ثنایی، ۱۳۷۴: ۱۲۳).

گرت: در تعریف کار به نقل از مارکس بیان می کند که ((کار فعالیتی است که از طریق آن انسانی می تواند توانایی خود را ابراز کند و خود را به کمال برساند)) (گرت، ۱۳۸۰).

آل آقا : بیان می کند که در هفتمین سمینار نیروی کار و اشتغال از سوی یونسکو بیان شده است که ((انسان در حالت طبیعی پرورش نیافته است. (آل آقا، ۱۳۷۲: ۳۴) با آموزش، تربیت و تجربه توانایی او برای کار مولد افزایش می یابد. پس تشکیل سرمایه انسانی اساس برنامه توسعه است. در واقع ثروت یک ملت نه به سرمایه فیزیکی آن ملت بلکه به توانایی آن مردم بستگی دارد که بتوانند از آنچه برای آنها فراهم است حداکثر استفاده را ببرند)) (زهره نامجویان، ۱۳۸۴؛ ۲۶-۲۳)

۲-۲ نظریه اشتغال

اقتصاد دانان، نخستین کسانی هستند که قوانین حاکم بر اشتغال را تنظیم کرده، آن را در یک نظریه علمی خاص خلاصه کرده اند؛ در حالی که جامعه شناسان تاکنون تنها به جنبه های توصیفی و ناکامل اشتغال توجه کرده و معنای تحولات متفاوت و کیفی آنرا نشان داده اند، بدون اینکه موفق شوند نظریه ای در مقیاس اجتماعی از آن استخراج کنند. بدون شک تحلیل مارکس با معنی ترین مطالعه ای است که امروز در این مورد وجود دارد. ولی از آنجا که مطالعات اقتصاددانان در جهت خاص خود سیطره دارد و غالب اوقات (حتی به صورت ناخودآگاه) ریشه تفکرات جامعه شناسان را تشکیل می دهد، بیان چند مطلب در مورد آن خالی از فایده نخواهد بود.

تا زمانی که اشتغال حاصل سازمان اجتماعی سنتی مبتنی بر کاست یا نظام غیر صنعتی بود و هیچگونه اندازه گیری دقیقی از آن بعمل نیامده بود، پژوهش در شرایط و تغییرات و ارتباط آن با عدم اشتغال تقریباً بی معنی می نمود. نظام سرمایه داری کاملاً توسعه یافته، مستلزم رقابت آزاد سرمایه، آزادی اشتغال و مالکیت شخصی وسایل تولید و مالکیت های خصوصی (که از نظر حقوقی مقدس شمرده می شود) و همچنین آزادی اشتغال و مالکیت شخصی وسایل تولید و مالکیت های خصوصی (که از نظر حقوقی مقدس شمرده می شود) و همچنین آزادی نیروی کار است و این موجب می شود طرح یک نظریه علمی (تئوری) امکان پذیر گردد.

۲-۲-۱ نظریه اشتغال کلاسیک

آدام اسمیت پدر اقتصاد کلاسیک؛ کار انسان را منشاء اصلی تولید ثروت می داند. او در اولین جمله از کتاب ((تحقیق درباره ماهیت ثروت ملل)) می نویسد: ((کار سالانه هر ملت مایه اصلی و اساسی است که تمام اشیاء مورد نیاز و مفید را برای او تهیه می کند و ملت آنها را به مصرف می رساند و شامل محصول مستقیم کار و تمام چیزهای است که به وسیله آن از خارج خریداری می شود)).

((باید دید که بهبود شرایط زندگی طبقات پایین به نفع جامعه است یا به زیان آن؟ پاسخ این سوال کاملاً روشن است. کارگران و حقوق بگیران اکثریت افراد هر جامعه را تشکیل می دهند و واضح است که بهبود وضعیت اکثریت چیزی جز بهبود وضع کلی جامعه نمی تواند باشد)).

به نظر اسمیت افزایش دستمزد سبب می شود نیرو و سلامت کارگر بیشتر شود و به امید یک زندگی مرفه کار بیشتری انجام دهد.

پیروان اسمیت شرایط رقابتی در اقتصاد را به مهمترین قانون اقتصادی مدل ساختند و تمامی روابط اقتصادی را در سایه این اصل مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتیجه عملی